

Orígens de l'òpera

La música del Renaixement

Abarca des del 1400 al 1600.

El gènere religiós del moment el formen les misses i els motets (de mot, paraula en francès). La música profana estava composta sobre tot el madrigal que, juntament amb la frottola, conformaven el repertori polifònic profà renaixentista.

El prototip de l'obra musical renaixentista era la peça vocal entre 3 i 6 veus.

El motet renaixentista era una peça polifònica de text sacre i en llatí.

Els antecedents dramàtics de l'òpera son:

1. La monodia (cant declamat amb acompanyament orquestral simple)

La monodia era una composició musical per a una sola veu (una sola melodia). Podia ser una sola veu sola o acompanyada d'instruments. Era una música popular que va del 1600 al 1640.

2. la comèdia madrigal i
3. l'entremig.

Del context social d'aquella època es poden citar tres circumstàncies importants:

L'ascens de la burgesia, les idees humanístiques i la invenció de la impremta (1440).

Alguns compositors destacats del Renaixement:

1410 Johannes Ockenghem

1450 Josquin Desprez

1490 Adrian Willaert

1505 Thomas Tallis

1510 Andrea Gabrielli

1526 Giovanni Pierluigi da Palestrina

1532 Orlando de Lasso

1540 William Byrd

1553 Giovanni Gabrielli

1566 Carlo Gesualdo

Definició d'òpera: Acció escènica posada en música

Segons la RAE, l'òpera és una obra teatral amb text cantada, amb acompanyament d'orquestra.

És la conjunció de música, teatre i poesia (Wikipedia)

Primer tractat, d'òpera: és el de Giovanni Battista Doni (1594-1647): "Della musica Scenica". G.B. Doni va ser un musicòleg italià, nascut a Florència.

La Camerata Fiorentina

Grup d'humanistes i músics de Florència de finals del Renaixement.

En formaven part en Caccini, en Cavalieri, i en Vincenzo Galilei (para de Galileo).

Al 1598 en Peri i Rinuccini composen Euridice. Neix el “drama in musica”.

Autors dels inicis de l'òpera

Giulio Caccini (Tívoli, a prop de Roma, 1550 - Florència, 1618) va ser un **compositor italià**, cantant i instrumentista (tocava el clau, el llaüt, l'arpa i la cítara) Va viure gran part de la seva vida a Florència, a on va estar 37 anys al servei de la família **Mèdici**. Òpera: *Euridice*

Jacopo Peri (1561- 1633) va ser un **compositor** i cantant **italià** del període de transició entre el **Renaixement** i el Barroc, i es considerat l'inventor de l'òpera. Va compondre la primera òpera que es conserva: *Euridice* (1600), la qual es va estrenar a Florència per a un casament Mèdici. (Veure més endavant).

La primera òpera (de la que es va perdre la partitura) és la seva *Dafne* (Dafne és el nom d'una **nimfa** protagonista de una desgraciada història d'amor amb **Apol·lo**).

Dramaturg. El més important de l'època va ser Ottavio Rinuccini (Favola de Dafne) posada en música per tres autors: Peri, Corsi i Caccini.

L'òpera es va “inventar” a Florència, es va enriquir a Venècia i a Roma, i va arribar al seu màxim esplendor a Nàpols. També són ciutats importants respecte a l'origen de l'òpera Mantua i Ferrara.

El primer teatre públic d'òpera va ser el San Cassiano (ara derruït), a Venècia.

Del mateix any 1600 és l'oratori/òpera *La Rappresentazione...* Estil recitatiu (veure més endavant).

Així mateix és una de les primeres òperes la *Dafne* de Marco de Gagliano (1575-1642), amb llibret de Rinuccini.

Altres referents de l'òpera.

1. Les **representacions sacres**, que es celebraven a l'Edat Mitjana als atris i pòrtics dels temples i a les places adjuntes. Dues o més veus entonaven una mena de recitatiu primitiu en llengua vernacle.

Eren obres per a ser escenificades, amb actors i escenografia (Jacopone da Todi) (representacions litúrgiques, "Misteris", "Autos") al cicles de Pasqua i de Nadal. Es varen anar prohibint per decrets de l'autoritat religiosa (Inocenci III i Gregori IX).

Els **Intermezzi** renaixentistes son una referència directa de l'òpera. Eren quadres escènics amb cants i danses i son un dels més importants precursors de l'òpera.

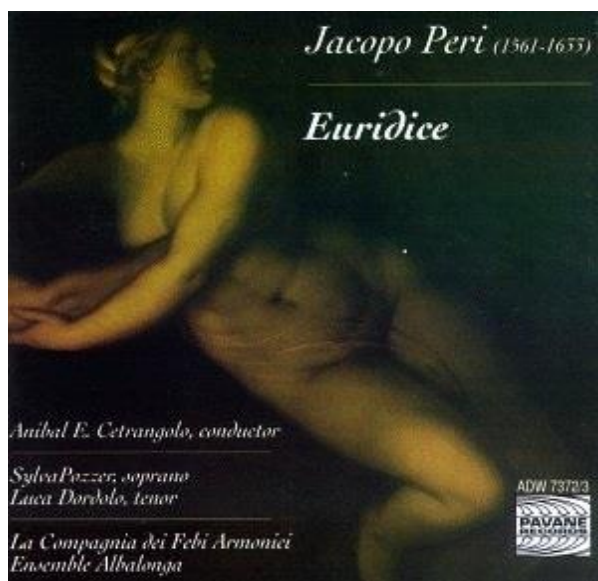
Els intermezzi son representacions teatrals del Renaixement italià amb música. A partir de 1600 els intermezzos es varen fusionar amb l'òpera.

<i>La Pellegrina</i> , 1589, Entremig V. Il canto d'Arione. Durada 10:13
--

https://www.youtube.com/watch?v=zxunGNh9-j8

Els primers Intermezzi es varen representar a Ferrara. Tenien lloc pels casaments (p.e. les bodes Mèdici).

En Jacopo Peri (1561-1633) apart de de *Dafne* i *Euridice* (1601) va compondre Intermezzi; el llibretista era Ottavio Rinuccini.

Jacopo Peri,

<i>L'Euridice</i> . Durada: 9:49

https://www.youtube.com/watch?v=DZ5Sheod6Wc

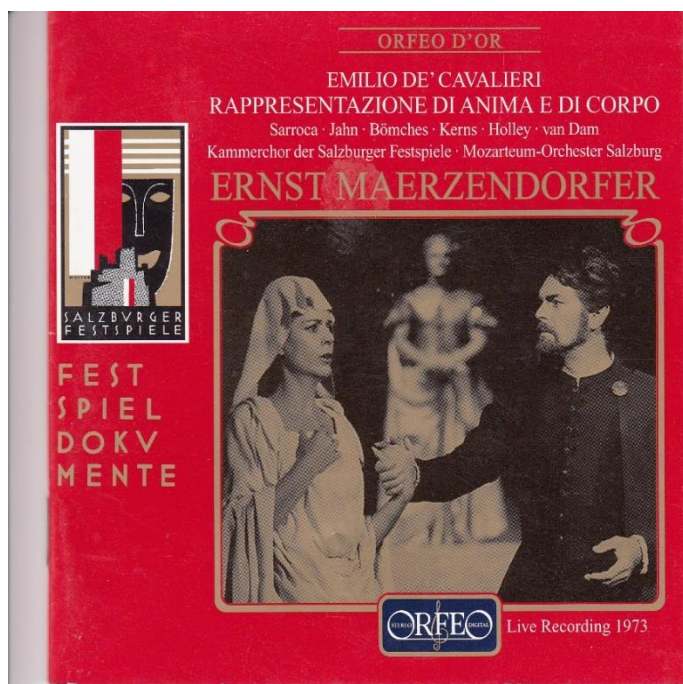
Les **masques** (mascaredes) de la cort anglesa varen ser influenciades pels Intermezzi.

Ben Jonson, (1572-1637) (Nascut a Westminster, apropiu de Londra)

Masque of Oberon Teil 1: Pre-Masque- Almande Durada : 3 :19

<https://www.youtube.com/watch?v=XVD648IOAK4>

Consideració especial **Rappresentazione di anima e di corpo**, Emilio de Cavallieri (1550-1602). Primera obra amb música a tota l'obra. Composada a Roma al 1600.

Alguns personatges

Descripció Intèrpret Registre vocal

Corpo Robert Kerns Tenor

Anima Suzanne Sarroca Soprano

Temps José Van Dam Tenor

Orquestra de Càmara del Festival de Salzburg

Director. Ernst Maerzendorfer

Gravació de la Staatsoper de Berlín

Rappresentazione di anima e di corpo Durada: 2:27

https://www.youtube.com/watch?v=WcO-EzadAJ8

Notes

1. Si *La Rappresentazione...* és una òpera o un oratori es motiu en de debat acadèmic. Molts la consideren al primera òpera.
2. El llibret és de Agostino Manni, i consta de tres actes amb un pròleg parlat.
3. Primera audició: Febrer 1600

4. Els madrigals o comèdies madrigalesques

Del madrigal va ser el precedent més directe del drama musical.

El **madrigal** es una composició de tres a sis veus, sobre un text secular, sovint en italià.

Va sorgir a prop del 1530, de la convergència de varies tendències musicals, incloent la frottola, la canzona i la lauda (que era la més important forma vernacle de música sacra a l'Italia del Renaixement), i fins i tot alguna herència de l'estil més formal del motet. El lloc més concret dels inicis és Mantua (Palau Gonzaga) i Isabella d'Este de Ferrara.

A Verona va existir la "Acadèmia Filharmònica", dedicada a l'estudi dels madrigals.

Els instruments musicals de l'època eren: les violes de gamba, els llaüts (de corda polsada), el clau i les variants (virginal i espineta), el clavicordi, la corneta, els sacabutxs (semblants als trombons), el bajón (precedent del fagot), les flautes de bec, les trompetes i els tabals (semblants als timbals actuals).

Es característic dels madrigals que cada vers o pensament del poema s'introdueixi en alguna veu amb una nova frase musical.

Philippe Verdelot (1475-1552) És un dels pares del madrigal

I vostri dardi acuti Durada: 2:02
https://www.youtube.com/watch?v=qDGCYh8HpJ8

Monteverdi,

Madrigal de la bellesa Durada: 6:09
https://www.youtube.com/watch?v=T3OGBFFbcpo

Va tenir el màxim apogeu al Renaixement i el primer Barroc.

Musicalment reconeix orígens en la frottola, amb influències d'altres formes musicals com el motet i la chanson francesa de la música renaixentista.

La seva difusió es va iniciar amb el "Primer Llibre de Madrigals" de Philippe Verdelot, publicat a Venècia al 1533.

Monteverdi representa la culminació del gènere madrigalesc.

Els seus madrigals estan agrupats en 9 llibres, a partir de 1587 fins al 1651, i es pot apreciar l'evolució des del estil del Renaixement a la monodia acompanyada, característica del barroc.

La majoria dels seus madrigals estan compostats per 5 veus a capella (p.e. 2 sopranos, 2 tenors i 1 baix)

Els texts dels madrigals estan basats en poemes de diversos autors, entre ells Torcuato Tasso.

Giovanni Gabrielli (1554-1612) Nascut a Venècia

Dolci care parole. Durada: 2:43
https://www.youtube.com/watch?v=m9NbffMFloM

Luca Marenzio (1553-1599) Considerat el millor compositor de madrigals (Miguel Angel Jaraba, *Teoría y práctica del canto coral*) Nascut a Coccaglio, prop de Brescia.

Madrigal Durada: 14:32 Data: 1585

<https://www.youtube.com/watch?v=XWm4ym3gqeQ>

William Byrd (1542-...) Nascut a Londres. Deixeble de Thomas Tallis

Puer natus est nobis Durada: 4:58

https://www.youtube.com/watch?v=qCs_y0FNfc8

Les **frottoles**. Son cançons populars italianes del s. XV i part del S. XVI. Van ser reemplaçades pel madrigal. De fet, son una mena de madrigals més simples, amb paraules sentimentals o humorístiques, una mica anteriors als madrigals. La frottola està relacionada amb la villanella (tipus de madrigal napolità, ingenu i lleuger).

Marchetto Cara. (1470-1525) Nascut a Venècia

Io non compro piu speranza Durada 2:23

<https://www.youtube.com/watch?v=Ms6Hcn9POxo>

Claudio Monteverdi (1567-1643)

Va néixer a Cremona i era violinista i viola.

Al 1613 és anomenat Mestre de capella a l'església San Marc de Venècia.

Abans, al 1607, compona *l'Orfeo*. El llibret es d'Alessandro Striggio. Primera representació a Mantua. *Orfeo* és la primera òpera d'anomenada que ha perdurat.

Es una òpera amb pròleg i cinc actes

Monteverdi va representar la transició de la tradició polifònica i madrigalista del segle XVI al naixement del drama líric del segle XVII.

Arietta: "Ecco per ch'a voi ritono"

En Monteverdi va introduir el baix continu al madrigal.

Aria: "Possente sprito" d'*Orfeo*. Durada: 8:27

<https://www.youtube.com/watch?v=EaNB1r7-UYk>

Hi ha una altre *Orfeo* que és de Luigi Rossi (1598-1653)
